

Regelink
Ecologie & Landschap

Soortgericht onderzoek

steenuil en sperwer Gendt

In het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon

Tekst, foto's en samenstelling	Peter Twisk
In opdracht van	VOF Vleumingen-West
Naam opdrachtgever	Hugo de Baai
Rapportnummer	RA18235-01
Status rapport	Definitief
Datum oplevering rapport	15 juni 2018
Aantal pagina's	14
Collegiale toets	G.M. Gerrits
Wijze van citeren	Twisk, P., 2018. Soortgericht onderzoek steenuil en sperwer Gendt. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport RA18235-01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Regelink
Ecologie & Landschap

Regelink Ecologie & Landschap

Papenweg 5
6261 NE Mheer
085-7737676
info@regelink.net
www.regelink.net

Lid Netwerk Groene Bureaus

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel	4
1.3 Leeswijzer	4
2. Werkwijze en inspanning	5
2.1 Methoden	5
2.2 Volledigheid inventarisatie	5
3. Omschrijving plangebied en ingreep	6
4. Resultaten	7
4.1 Sperwer	7
4.2 Steenuil	7
5. Conclusies en aanbevelingen	9
5.1 Conclusies	9
5.2 Aanbevelingen	9
6. Bronnen	10
6.1 Literatuur	10
6.2 Websites	10
Bijlage 1. Wet- en regelgeving	11
Wet natuurbescherming	11
Natuurnetwerk Nederland	14
Wet dieren	14

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

VOF Vleumingen-West is voornemens om in plangebied Vleumingen-West, gemeente Lingewaard, provincie Gelderland, op de locatie waar nu een boomgaard is, een woonwijk te realiseren.

Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht om voordat de ingreep plaatsvindt onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

Uit een ecologische potentie-inschatting uitgevoerd door Regelink Ecologie & Landschap blijkt dat in het plangebied mogelijk steenuil (*Athene noctua*) en sperwer (*Accipiter nisus*) als broedvogels aanwezig zijn. De nesten van deze vogels zijn jaarrond beschermd. Daarom heeft Regelink Ecologie & Landschap in opdracht van VOF Vleumingen-West in het plangebied onderzoek naar sperwer en steenuil uitgevoerd.

1.2 Doel

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Komen sperwer en steenuil als broedvogel voor in het plangebied?
- Leidt de ingreep, aangaande sperwer en steenuil, tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden werkwijze en inspanning beschreven, hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het plangebied. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 5 volgen de conclusies en aanbevelingen. Ten slotte is een korte literatuurlijst opgenomen in hoofdstuk 6.

2. Werkwijze en inspanning

In het voorjaar van 2018 werd het plangebied Vleumingen-West, Gendt, geïnventariseerd op sperwer en steenuil. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van steenuil en sperwer (Tabel 1).

Tabel 1. Datum (2018) en tijdstip van en weersomstandigheden tijdens de inventarisaties.

Datum	Tijdstip	Onderzochte functies	Naam medewerker	Weersomstandigheden
3 april	middag	Sperwer	J. Craenmehr	17°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft
3 april	avond	Steenuil	J. Craenmehr	13 °C, licht bewolkt, droog, 1 Bft.
16 april	middag	Sperwer	J. Craenmehr	17°C, licht bewolkt, droog, 3 Bft.
19 april	avond	Steenuil	J. Craenmehr	23°C, onbewolkt, droog, 2 Bft.
26 april	avond	Steenuil	J. Craenmehr	13°C, licht tot zwaar bewolkt, korte tijd lichte regen, 2 Bft.
27 april	middag	Sperwer	J. Craenmehr	14°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft.

2.1 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van geluids- en zichtwaarnemingen van sperwer en steenuil. Voor sperwer werden overdag bezoeken gebracht op middagen met rustig weer. Voor steenuil werden 's avonds vanaf een uur na zonsondergang tot ongeveer twee uur daarna op avonden met rustig weer bezoeken gebracht. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een verrekijker 7 x 50. Voorts zijn geluiden afgespeeld van de roepen van sperwer en steenuil om dieren in de omgeving te stimuleren ook te roepen.

2.2 Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de richtlijnen van Sovon. Zie <https://www.sovon.nl/nl/soort/7570> voor de richtlijnen voor inventarisatie van steenuil, en <https://www.sovon.nl/nl/soort/2690> voor sperwer. Aangenomen mag worden dat de inventarisatie een volledig beeld geeft van aanwezigheid van steenuil en sperwer in het plangebied en de omgeving ervan.

3. Omschrijving plangebied en ingreep

Voor een uitgebreide beschrijving van het plangebied zie het rapport van de reeds uitgevoerde quickscan (Craenmehr& Twisk, 2018). Het plangebied bestaat momenteel vrijwel uitsluitend uit laagstam boomgaarden. Na afronding van de voorgenomen ingreep bestaat het plangebied uit een woonwijk. Zie Figuur 1. De uitwerking van dit plan gebeurt in twee fasen. Het oostelijke (blauw gekleurde) deel betreft fase 1. Fase 2, het westelijke deel, moet nog nader uitgewerkt worden.

Figuur 1. Inrichting van het plangebied na afronding van de ingreep.

4. Resultaten

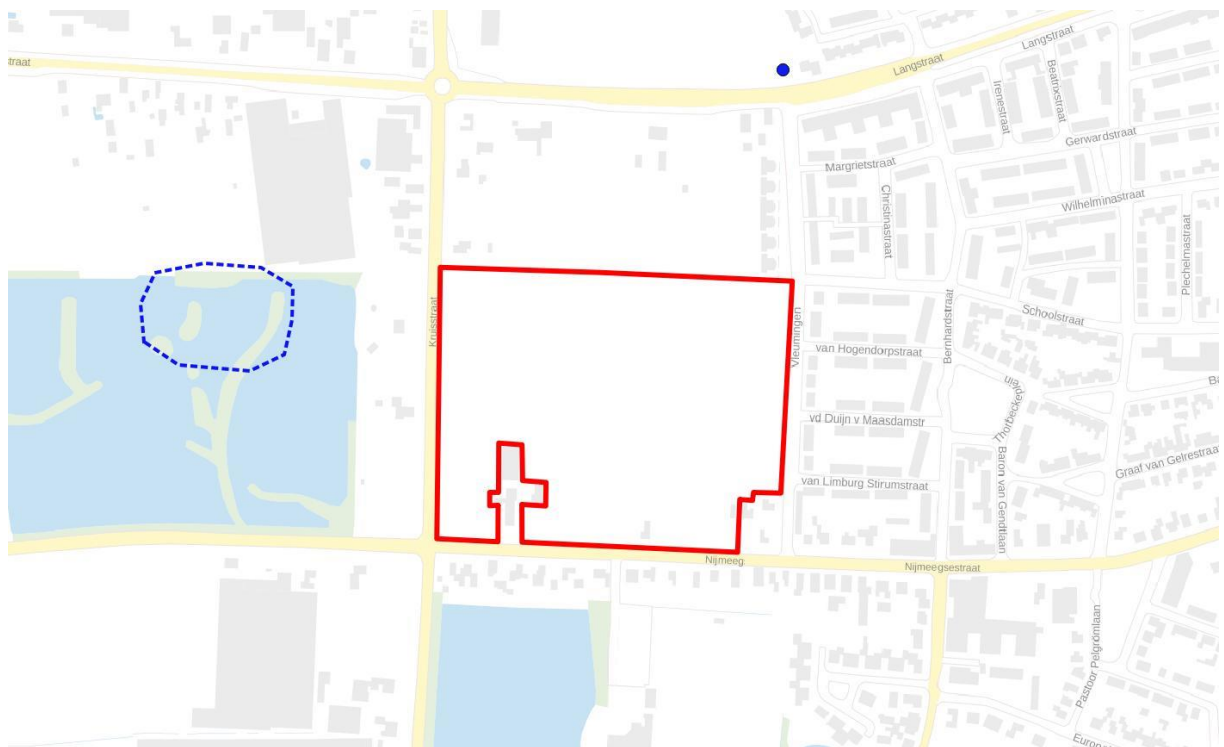
4.1 Sperwer

Op 3 april werd een vrouwtje sperwer rustend waargenomen ten noorden van het plangebied. Ook werd een keer een roepende sperwer waargenomen.

Op 16 april werd geen activiteit van sperwer waargenomen in het plangebied of de omgeving ervan.

Op 27 april was er voortdurend een roepend dier aanwezig in de omgeving van een plas ten westen van het plangebied. Aannemelijk is dat hier een nest van deze soort aanwezig is. Dit kon niet gecontroleerd worden omdat deze locatie op privéterrein ligt.

Zie Figuur 22 voor de locaties van de waarnemingen.

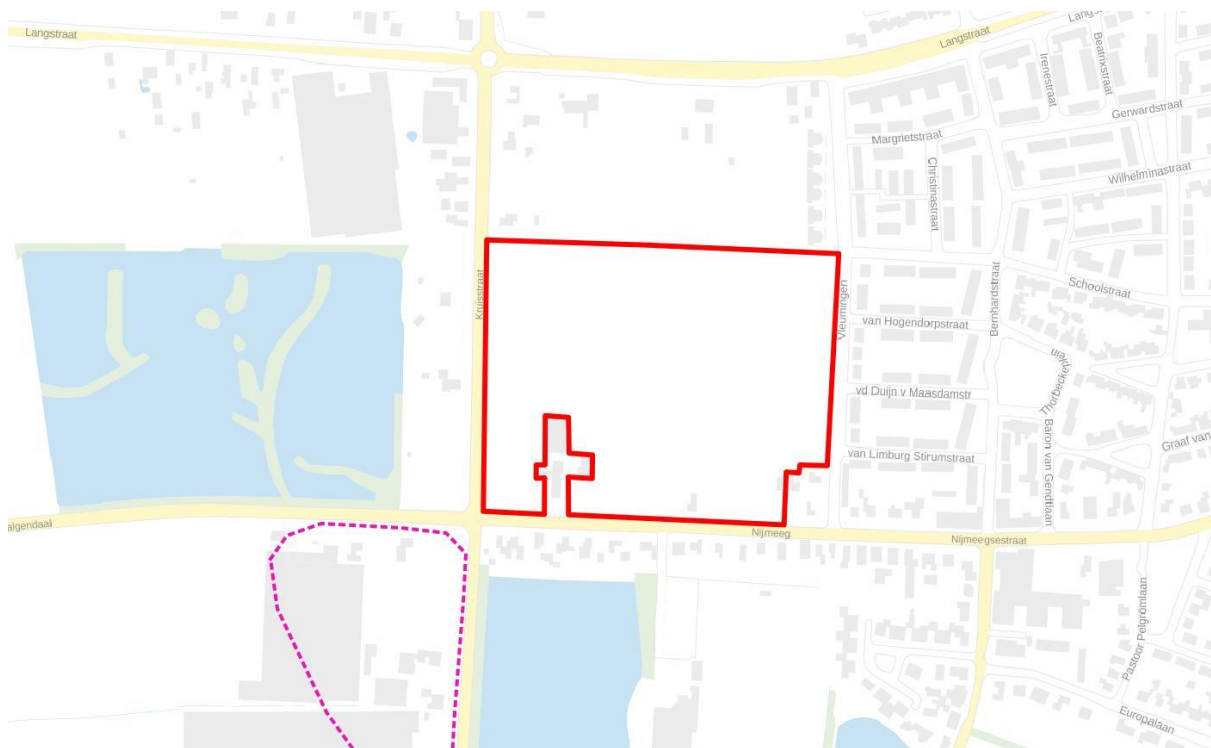

Figuur 2. Waarnemingen sperwer. Blauwe stip = rustend vrouwtje; blauwe stippellijn = locatie roepend dier.

4.2 Steenuil

Op 3 april werd een roepend dier waargenomen ten zuidwesten van het plangebied. Zie Figuur 33 voor het gebied waar dit dier werd waargenomen.

Op 19 en 26 april werd er geen activiteit van steenuilen waargenomen binnen of in de omgeving van het plangebied.

Figuur 3. Waarnemingen steenuil. Paarse stippellijn = gebied waar roepend dier werd waargenomen.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Algemeen

- Omdat het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen van Sovon voor broedvogelonderzoek kan gesteld worden dat het plangebied afdoende is geïnventariseerd.

Resultaten

- Sperwer en steenuil broeden niet in het plangebied maar wel in de omgeving ervan.

Effecten

- Het herinrichten van het plangebied heeft geen direct effect op nestplaatsen van steenuil en sperwer.
- Indirecte effecten op de nestplaats van sperwer als gevolg van het verminderen van foerageermogelijkheden zijn niet te verwachten, aangezien sperwer ook in woonwijken foerageert.
- Indirecte effecten op de nestplaats van steenuil door het verminderen van foerageermogelijkheden zijn wel te verwachten, aangezien steenuil bij uitzondering in woonwijken foerageert. Dit is met name bij de uitvoering van fase 2 van belang. Een negatief effect op steenuil als gevolg van de uitvoering van fase 1 is niet te verwachten.

Toetsing

- Met het uitvoeren van de werkzaamheden worden artikel 3.1 lid 2 van de Wet natuurbescherming overtreden.

5.2 Aanbevelingen

- Voor het uitvoeren van de werkzaamheden van fase 2 van de plannen dient een mitigatieplan/projectplan opgesteld te worden waarmee overtreding van de Wet natuurbescherming zoveel mogelijk voorkomen kan worden. Hierbij valt te denken aan het verbeteren van foerageermogelijkheden voor steenuil, bijvoorbeeld door het aanplanten van hagen en een hoogstamboomgaard. Met name bij de inrichting van het openbaar groen van fase 2 kan hier invulling aan gegeven worden. Zie voor meer informatie het Kennisdocument steenuil. Omdat er enkele jaren overheen kunnen gaan voordat een dergelijke maatregel effectief is dient dit in een zo vroeg mogelijk stadium uitgevoerd te worden.

6. Bronnen

6.1 Literatuur

Craenmehr, J., & P.T. Twisk, 2018. Ecologische quickscan Bestemmingsplanwijziging Vleumingen-West, Gendt. In het kader van de Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland. Rapport RA18069-01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Ministerie van EL&I, 2010. Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. [<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/03/01/buiten-aan-het-werk-houd-tijdig-rekening-met-beschermde-dieren-en-planten.html>] (15-6-2018)].

6.2 Websites

www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/

www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/steenuil

www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-019-Kennisdocument-Steenuil-1.0.pdf

Bijlage 1. Wet- en regelgeving

Wet natuurbescherming

Algemeen

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet is de Nederlandse implementatie van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, aangevuld met nationale bepalingen. De Wet natuurbescherming vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming kent drie pijlers, namelijk:

- bescherming van Natura 2000-gebieden,
- bescherming van soorten,
- bescherming van houtopstanden.

Daarnaast is er een belangrijke plaats ingeruimd voor de zorgplicht (artikel 1.11). Vanuit deze zorgplicht moeten handelingen achterwege blijven waarvan men kan vermoeden zij nadelige gevolgen kunnen hebben voor beschermde gebieden of soorten.

In dit hoofdstuk volgt een eenvoudige weergave van de essentie van de Wet natuurbescherming, voor zover deze betrekking heeft op ruimtelijke ontwikkelingen en festiviteiten. Verbodsartikelen worden voor de leesbaarheid vereenvoudigd weergegeven. Raadpleeg voor de exacte formulering de wetstekst (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-34.html>).

Bescherming Natura 2000-gebieden

Vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn hebben de lidstaten de verplichting om speciale beschermingszones aan te wijzen. Deze speciale beschermingszones heten Natura 2000-gebieden. Elk Natura 2000-gebied heeft instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van:

- leefgebieden voor vogelsoorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Vogelrichtlijn, en/of
- natuurlijke habitats en de habitats van soorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Habitatrichtlijn.

Verboden (volgens artikel 2.7, lid 2) is elke activiteit (in de wet: project of handeling) zowel binnen als buiten een Natura 2000-gebied die, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen:

- de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of,
- een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.

De activiteit kan alleen doorgang vinden als Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de activiteit plaatsvindt een vergunning verlenen. Voor diverse werkzaamheden in nationaal belang (zoals werkzaamheden rond de hoofdspoorwegen) is de minister van Economische Zaken bevoegd gezag.

Bescherming van soorten

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

- beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn,
- beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn,
- beschermingsregime andere soorten.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Onder het beschermingsregime Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Op basis van artikel 3.1 is het verboden om:

1. opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. opzettelijk vogels te storen.

Het verbod om vogels opzettelijk te storen geldt niet wanneer dit niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Bij werkzaamheden in het broedseizoen kan het verlaten van nesten als gevolg van verstoring leiden tot het indirect doden van dieren of het aantasten van de functionaliteit van nesten en dus tot een overtreding van artikel 3.1, lid 1 en 2.

De vogelsoorten die jaar op jaar gebruik maken van hetzelfde nest zijn verdeeld over vier categorieën waarvan de nesten een jaarronde bescherming genieten. Ook is er een vijfde categorie van vogels waarvan een inventarisatie van de nesten gewenst kan zijn (zie www.regelink.net/kenniscentrum).

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Onder het beschermingsregime Habitatrichtlijn vallen

alle dieren uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel a,
- het Verdrag van Bern, bijlage II,
- het Verdrag van Bonn, bijlage I,

en alle planten uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel b,
- het Verdrag van Bern, bijlage I.

Volgend artikel 3.5 is het verboden om, voor zover het soorten betreft uit bovenstaande bijlagen:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. opzettelijk dieren te verstoren;
3. opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;

5. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

In de genoemde bijlagen van de verdragen van Bern en Bonn staan ook diverse vogelsoorten genoemd. Dit betekent dat voor deze soorten het (ver)storen ook verboden is wanneer dit geen effect heeft op de instandhouding van de betreffende soort.

Beschermingsregime andere soorten

Onder het 'beschermingsregime andere soorten' vallen een aantal soorten waarvoor er geen Europese verplichting ligt tot bescherming. Nederland geeft zo uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om de staat van instandhouding van dier- en plantensoorten te beschermen.

Volgens artikel 3.10. is het verboden om, voor zover het soorten uit deze lijst betreft:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Onder dit beschermingsregime vallen ook een groot aantal zeer algemene zoogdieren en amfibieën. Een groot deel van deze algemene soorten zijn door de provincies en het ministerie van EZ voor ruimtelijke ontwikkelingen vrijgesteld van de Wet natuurbescherming (zie www.regelink.net/kenniscentrum).

Ontheffing en vrijstellingen

Ontheffingen worden verleend door de Minister van Economische zaken of Gedeputeerde Staten, en geven een initiatiefnemer de mogelijkheid om onder voorwaarden de wet te overtreden. Vrijstellingen worden gegeven door de Minister van Economische zaken of Provinciale Staten en beschrijven handelingen en situaties waarin de wet niet van toepassing is.

Ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen of het verkrijgen van een vrijstelling kan alleen wanneer er:

- geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- geen negatief effect is op de staat van instandhouding van de soort;
- en er voldaan is aan de in de wet genoemde belangen (artikel 3.3, lid 4b, artikel 3.8, lid 5b en artikel 3.10, lid 2).

Voor het beschermingsregime overige soorten is het voldoende als er voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang.

Bescherming van houtopstanden

Een houtopstand bestaat uit een oppervlakte van 10 are of meer, of bestaat uit een rijbeplanting van meer dan twintig bomen, gerekend over het totaal aantal rijen.

Volgens artikel 4.2 vallen buiten de bescherming houtopstanden:

- houtopstanden binnen door de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom houtopstanden;

- houtopstanden op erven of in tuinen en fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen bedoeld als kerstbomen en niet ouder dan twintig jaar en kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa en die:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid bestaande uit een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter;
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Volgens artikel 4.2 is het verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen zonder daar melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Dit geldt niet voor het periodiek vellen van griend- of hakhout. Binnen drie jaar moet het gevelde deel weer zijn herplant.

Vrijstellingen gelden er wanneer het vellen gebeurt middels een goedgekeurde gedragscode of de werkzaamheden voortvloeien uit instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden of nodig zijn voor aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) bestaat uit planologisch beschermde gebieden die zijn aangewezen om ecologische verbindingen te realiseren tussen belangrijke natuurgebieden. Deze natuurgebieden en de verbindingen daartussen vormen samen een ecologisch netwerk. De wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN mogen niet door een ingreep worden aangetast. Alle (mogelijke) effecten van een voorgenomen ingreep moeten daarop dan ook worden getoetst. De provincie waarbinnen het plangebied valt geeft invulling aan het NNN en is daartoe het bevoegd gezag. Voor meer informatie over het NNN en het toetsingskader zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>.

Wet dieren

De Wet natuurbescherming kent geen verbod op het verwonden van dieren. Dit is namelijk al verboden in de Wet dieren. Volgens artikel 2.1 van de Wet dieren, eerste lid, is het namelijk verboden om:

- zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

De Wet dieren kent een ontheffingsmogelijkheid, maar alleen als het belang van het welzijn van dieren zich er niet tegen verzet. Een ontheffing is niet nodig wanneer vaststaat dat het mogelijk verwonden van dieren een 'redelijk doel' dient, of 'noodzakelijk' is. In deze rapportage wordt niet getoetst aan de Wet dieren.